

4. Ракітянська Л. Сутність та зміст поняття «емоційний інтелект». *Педагогічний процес: теорія і практика* (Серія: Педагогіка), 2018. № 4 (63). С. 35–42.

5. Шпак М. Емоційний інтелект в контексті сучасних психологічних досліджень. *Психологія особистості*. 2011. № 1 (2). С. 282–288.

СЕКЦІЯ 5. Інноваційні технології в освітній та соціальній сфері.

Василь Баранюк,

*здобувач третього рівня вищої освіти,
спеціальність 015 Професійна освіта,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

ПОТЕНЦІАЛ СЦЕНАРНО-РЕЖИСЕРСЬКОЇ ТЕХНІКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Успішність майбутніх акторів багато в чому залежить від ступеня оволодіння ними сценарно-режисерською технікою. «Сценічне мистецтво не стоїть осторонь глобальних цивілізаційних процесів – щоб залишатися популярним воно має бути видовищним, інноваційним, що, зокрема, часто досягається через широке креативне застосування в постановках останніх новинок в індустрії сценічних технічних засобів та їхніх технологій» [1, с. 53]. На наш погляд, прикладне використання закономірностей сценічного мистецтва, а саме сценарно-режисерської техніки, дає змогу оптимізувати освітній процес і тим самим сформувати засади для ефективної соціокультурної взаємодії та творчої самоактуалізації здобувачів освіти спеціальності 026 Сценічне мистецтво. Необхідність співвідносити «свою ідею» з вимогами часу та вибудовувати її відповідно до логіки режисерської дії сприяє формуванню професійної суб'єктності та поступальній її реалізації в аудиторній і позааудиторній практичній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Погоджуємося із В. Фрейдліною в тому, що «природна, соціальна та духовна сутність людини у пошуці цілісності власного внутрішнього світу виявляється у потребі об'єднання зі світом зовнішнім. Цей процес перетворюється у різні форми соціокультурної взаємодії» [2, с. 52]. У свою чергу, соціокультурна взаємодія, озброєна законами емоційно-сміслового контакту, які регулюють її, здатна якісно змінити наявний професійний та освітній рівень професійної підготовки майбутніх акторів.

Стратегія емоційно-сміслового контакту передбачає три рівні емоційної залученості аудиторії: 1) цікавість і, як наслідок, інтерес; 2) співпереживання; 3) саспенс. Рівні залученості визначають емоційний розвиток дії. Інсайт – орієнтована взаємодія (від англ. incident – випадок, подія) – є відправним моментом в оперативному мистецтві та представлений випадком. Технічно це здійснюється таким чином:

відповідно до трьохактної композиційної структури, коли в експозиції встановлені «правила гри» (герої, проблематика, жанрова установка), відбувається необхідне для емоційного відгуку аудиторії конфліктне зіткнення двох сторін, які протистоять одна одній (двоє людей або дві групи, або один проти всіх). Унаслідок зіткнення порушується баланс сил, під час дії він буде ще більше розгойдуватися аж до фіналу, в якому знову буде встановлено емоційну рівновагу.

У тлумачному словнику, саспенс представлено, як «стан тривожного очікування, тривоги, хвилювання, напруження. В кінематографі, відеоіграх, літературі – художній ефект, особливий тривалий тривожний стан глядача (читача) при перегляді фільму (читанні книги); набір художніх прийомів, який використовується для досягнення цього ефекту» [3]. Саспенс (від англ. suspense – напруга, напружене нестерпне очікування, від лат. suspendere – підвішувати) – це емоційна реакція глядача на те, що відбувається тут і зараз (за умови моральної та емоційної спільності з героєм). Це найвищий ступінь емоційної залученості до дії, коли глядач знає більше, ніж герой, але не в силах йому допомогти. У момент саспенсу герої діють за принципом полювання – наздогнати або врятуватися, а час може «розтягуватися» або «стискатися» за потребою (діє «умовний час в умовному просторі»). Це дає змогу, по-перше, провокувати й посилювати емоційну відповідь аудиторії, а по-друге, здійснювати «монтаж» різних точок зору на один факт.

Техніка драматичної перипетії спрямовує емоції глядацької аудиторії. Будучи каталізатором чуттєвого сприйняття, драматична перипетія сприяє отриманню задоволення від «гри». Відповідно до мотиваційних теорій (В. Врума, П. Лоулера, А. Маслоу, Ф. Херцберга та ін.), задоволення є обов'язковою винагородою за емоційні зусилля, необхідні для ефективного інформаційного обміну та неформального включення у творчий процес акторів. Залученість до творчого процесу посилює емоційну складову і тим самим закріплює інформаційну. Відносини емоційних і когнітивних процесів можна описати таким чином. Ми спочатку відчуваємо, а тільки потім дізнаємося і розуміємо те, що ми знаємо, бо воно задає напрям, у якому розвивається розумова діяльність. Тому інформація є головним стимулом емоційно-сміслового контакту. Відповідно, вона має піддаватися жорсткому контролю, який може забезпечити сценарно-режисерська техніка. Артист творить у різні моменти своєї роботи. Це відбувається тоді, коли він вперше знайомиться з роллю, відпрацьовує її на репетиціях, представляється перед публікою і навіть коли згадує про свою гру після вистави. Багато жестів, інтонацій, рухів входять у звичку. Виконуючи завчені жести, артист вносить до них зміни або новий нюанс у той момент, коли він відчуває, що знайдене ним під час гри є ще більш ефективним. У процесі виконання ролі актор постійно накопичує нові, більш правдиві деталі.

З цього випливає: найрезультативніший спосіб викликати інтерес або співчуття аудиторії – це змодельовати драматичну ситуацію в будь-якій соціокультурній

взаємодії, а не тільки сценічній. Сценарно-режисерські ходи в подачі–сприйнятті інформації сприяють посиленню енергії емоційно-сислової взаємодії. Своєю чергою стратегія емоційно-сислового контакту з аудиторією охоплює випадок, кризу, обов'язкову сцену, кульмінацію і фінал. Момент ініціації найбільш важливий, оскільки в ньому закладено майбутній успіх усього дійства. Він містить головне питання, відповідь на яке буде дано ближче до кінця, в обов'язковій сцені. У цьому – запорука уваги аудиторії. Енергія (експресія) дії повинна передаватися аудиторії, і її вершина – катарсис. Тому прогресія ускладнень будується як пульсуючий вплив і являє собою низку бар'єрів (ускладнень і перешкод, за допомогою яких випробовується сила характеру: фізична, моральна) і шпарин (які об'єднують різноманітні реакції соціуму на дії героя), що зростають і поглиблюються в міру розвитку дії.

Описуючи сценарно-режисерську техніку, варто зосередити увагу на кризі – моменті вибору. Навмисна її акцентуація дає можливість осмислити те, що відбувається. Обов'язкова сцена – рішуча й остання сутичка протиборчих сил, яку має бачити глядач, про неї не слід розповідати, вона має відбутися «тут і зараз». У кульмінації, яка часто збігається з обов'язковою сценою, простими і ясними діями дається відповідь на головне запитання, і глядач отримує її як власний емоційний досвід. Тому обов'язкова сцена має, з одного боку, відповідати глядацьким очікуванням, з іншого – бути непередбачуваною і мати потужні драматичні перипетії, що є головним експресивно-чуттєвим чинником. У кульмінації часто використовують прийом «рятівної лонжі» – втручання «ззовні». Підстави для такого прийому закладаються в першому або другому актах. Фінал закріплює отриманий глядачем емоційний досвід, ставить остаточну крапку у взаємодії, відновлюючи емоційну рівновагу акторів.

Як бачимо, інформація, необхідна для засвоєння глядачем, безпосередньо пов'язана з рівнями емоційної залученості аудиторії до дії, також зазнає технологічної «обробки». По-перше, її подача здійснюється дозовано, і відповідь на найголовніше запитання приберігається на кінець. По-друге, кожна порція інформації отримується глядачем через конфліктну взаємодію героїв (у рамках раніше встановлених правил гри), і в кожній відповіді міститься нове запитання. По-третє, всі необхідні відомості подаються в обрамленні дієвих деталей, що розбурхують емоційну пам'ять і сприяють ідентифікації суб'єктів емоційно-сислової взаємодії на найвищому рівні.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у обраному напрямі. Описана сценарно-режисерська техніка відображає зміст дисциплін «Майстерність актора». «Тренінг з майстерності актора». Результат соціокультурної взаємодії багато в чому визначається енергією характеру як майбутніх, так і діючих акторів, їх моральним, громадянським і технологічним потенціалом, тобто професійною суб'єктністю.

Список використаних джерел:

1 Юдова-Романова К., Стрельчук В., Чубукова Ю. Режисерські інновації у використанні технічних засобів і технологій у сценічному мистецтві. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Серія Сценічне мистецтво. 2019. 2(1). С. 52–72.

2 Фрейдліна В. В. Феномен цілісності та соціокультурна взаємодія. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку* (напрямок: Культурологія). 2019. Випуск 33. С. 48–54.

3 Словник української мови в 11 томах. URL: <https://slovnnyk.ua/index.php?swrd=%D1%81%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%81>

Юлія Варваринець,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти, спеціальність 231 Соціальна робота,
факультету педагогіки і психології,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: **Людмила Петришин,**
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

КОНСУЛЬТАТИВНО-МОТИВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО КЛІЄНТІВ У РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Постановка проблеми. Соціальне консультування є дуже важливим у сучасному суспільстві, яке стосується питань соціальних відносин на різних рівнях суспільства. Цей процес включає в себе надання підтримки та порад людям у складних життєвих ситуаціях, допомогу у вирішенні проблем та пошук конструктивних шляхів розв'язання конфліктів. З огляду на швидкі зміни в суспільстві, соціальне консультування набуває все більшого значення, а методи та підходи до цієї діяльності потребують постійного оновлення.

Консультування є відносно новий напрям у професійній діяльності соціальних працівників, пов'язаний з наданням безпосередньої соціальної, освітньої та психологічної допомоги клієнтам у кризових/стресових ситуаціях у формі порад та рекомендацій [1, с.56].

Виклад основного матеріалу. На сьогодні, консультування є одним із напрямів роботи фахівця соціальної роботи, що допомагає клієнтові проаналізувати і зрозуміти сутність його важкої життєвої ситуації і змодельовати, розглянути різноманітні варіанти, які можуть бути використані для розв'язання проблеми. Часто потреба в консультативній підтримці з боку соціальних працівників виникає в ситуаціях, що